

ΝΕΟΙ ΣΤΑΘΜΟΙ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

ΧΡΟΝΟΣ 1 — ΤΕΥΧΟΣ 4 — ΑΘΗΝΑ 5 Μαρτίου 1947 — Γραφεία Θεμιστοκλέους 11 — Τιμή φύλλου Δραχ. 500. — ΔΙΕΥΘΥΝΤΕΣ Γ. Μ. ΠΟΛΙΤΑΡΧΗΣ — ΣΤΑΥΡΟΣ ΤΣΑΚΙΡΗΣ

ΣΠ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

ΑΡΓΑΛΕΙΟΣ (ζυλογραφία)

Ο ΜΕΛΛΟΘΑΝΑΤΟΣ ΠΟΛΕΜΙΣΤΗΣ

Στο πλάι του οχτρού-μου του νεκρού τ' αστέρια
Στον κάμπο με κοιτάν τα αιθεροπλάνα
Με δίψα το ζεστό-μου το αίμα η μάνα
Βυζαίνει η Γης, μα είν' η καρδιά-μου στέρια.

Λεβέντηδες στα αιώνια-της λημέρια
Με κράζουν με χαρά γι' άλλους τα πλάνα
Δάκρυα δε θα θρηνεί για εμέ καμπάνα...
Δε θα με σαβανώσουν φίλων χέρια.

Άφοβα ξαπλωμένος μεσ' στ' αυλάκι
Το χάρο καρτερώ. Με λαιμαργία
Τί κρώζετε τριγύρω-μου, κοράκοι;

Στης νύχτας τη χιλιάστερη μαγεία
Βασιλικός αϊτός θα φτερουγίσει
Τα χάλκινα τα στήδια να μου σκίσει.

(1908)

ΝΙΚΟΣ ΚΑΡΒΟΥΝΗΣ

ΝΙΚΟΣ ΚΑΡΒΟΥΝΗΣ

Του ΣΤΑΥΡΟΥ ΤΣΑΚΙΡΗ

ΣΤΑ 1908 έγινε μια συγκεντρωμένη εξόρμηση στη λογοτεχνία μας από καμιά δεκαριά νέους. Η προσπάθεια εκείνη μας άφησε κληρονομιά ένα τόμο του περιοδικού με τον αρχαιοπρεπή τίτλο «Ηγησώ». Ωστόσο τα μέλη της ομάδας συνέχισαν και κατοπινά τη δράση τους μέσα στη λογοτεχνία μας. Είναι χαρακτηριστικό πως από την κίνηση εκείνη με το πέρασμα του καιρού οι έξη έδειξαν έντονη δραστηριότητα γύρω από τα ιδεολογικά προβλήματα που παρουσιάζονταν και στη χώρα μας, κάθε τόσο. Στη μεριά της αντίδραση ο Καμ, πάνης, Φώτος και Γ. Πολίτης, που με το έργο τους προσπάθησαν να γίνουν οι φορείς της αντίδρασης και συνετέλεσαν, όσο μπορούσαν, να μην αστραφει η Αλήθεια. Στο πλευρό της προόδου ο Βάρναλης, ο Καρβούνης κι ο Αυγέρης. Κι οι τρεις τους πιστοί στρατιώτες ενός ιδανικού, όχι χιμαιρικού, μα που είναι τόσο ζωντανό, ώστε απλώνει βαθιά τις ρίζες του μέσα στο Λαό μας και γίνεται η αφητηρία για μιαν αναγέννηση στην Ελλάδα. Γι αυτό το ιδανικό πρό σφερε ο Ν.Καρβούνης όλες τις δυνάμεις του, πνευματικές και σωματικές.

Τα λίγα ποιήματα που δημοσιεύει στην «Ηγησώ» δείχνουν πως κρύβει ένα ποιητικό ταλέντο αρκετά υπολογίσιμο. Ωστόσο η κοινωνική του θέση η πλούσια μόρφωση του τον οδηγούν με ευκολία στη δημοσιογραφία. Ο Καρβούνης, ψυχή ζωντανή δεν ξεχνάει ποτέ πως η θεωρία δίχως την πράξη δεν αξίζει τίποτε. Γίνεται Γαριβαλδινός και μαζί με το Μαβίλη πολέμησε στα Ηπειρωτικά βουνά.

Γνώρισε καλά το μηχανισμό της ζωής και η πείρα τον οδήγησε κοντά στην Πρόοδο, κάπως αργά μα σταθερά. Η άνοδος του Χίτλερ τον βρίσκει με ξεκαθαρισμένες τις ιδέες. Γράφει τον πρόλογο στην «Καστανή βίβλο», γίνεται οργανωτής του αντιφασιστικού συνεδρίου. Όλη η ατμόσφαιρα της εποχής εκείνης—παγκόσμια και ελληνική—έφερε μια ανακατάταξη ανθρώπων και ιδεών. Τότε ο Καρβούνης αρχίζει τον αντιφασιστικό αγώνα με νεανική ορμή και αποφασιστικότητα μένοντας πιστός μέχρι το θάνατο του.

Ο Καρβούνης στέκεται ένα παράδειγμα για τους λογοτέχνες μας. Με τη δεκαπεντάχρονη δράση που είχε για κίνητρο το ξεσκάβωμα του λαού πρόσφερε, ό,τι πολύτιμο είχε, στάθηκε ένας αγωνιστής. Ο θάνατος, μέσα στα τελευταία πέντε χρόνια, πήρε αποκοινά μας δυό φωτεινούς δασκάλους το Γληνό και τον Καρβούνη. Και οι δυοστάθηκαν ζηλευτά ποδείγματα. Επιταχτικό χρέος μας είναι να συνεχίσουμε το έργο τους και να μη ξεχνούμε τις υποθήκες τους. Η εποχή μας απαιτεί να εργαστούμε με αυταπάρνηση και να σταθούμε πιστοί και αγνοί. Ποτέ δεν πρέπει να ξεχνούμε πως ο ρόλος του λογοτέχνη είναι να βρίσκεται ανάμεσα στις πρώτες γραμμές παντού και πάντοτε. Ο Καρβούνης είναι εκείνος που με το παράδειγμα του μας δείχνει το δρόμο προς «την πανανθρώπινη τη λευτεριά» όπως λέει ένας στίχος.

Ο ΠΟΙΗΤΗΣ Ν. ΚΑΒΒΑΔΙΑΣ

Άρθρο του ΓΙΩΡΓΟΥ ΚΟΤΖΙΟΥΛΑ

Εδώ και δεκαπέντε χρόνια περίπου βγήκε σε λιγοστά αντίτυπα μία συλλογή με τον παράξενο τίτλο «Μαραμπού». Τα ποιήματα αυτά άρεσαν αμέσως κι επιβλήθηκαν χωρίς δυσκολία. Είχαν ένα καινούργιο θέλημα για τους φίλους της τέχνης και τη γνήσια πρωτοτυπία των θεμάτων-τους την υπογράμμιζε μία ειλικρίνεια τόσο πειστική. Μιλούσαν για μακρινές θάλασσες, για βίτσια ναυτικών και γενικά τα διαπερνούσε μία πνοή εξωτισμού. Ήταν κάτι που έλειπε απ' την ποιησή μας. Και γι' αυτό τα υποδεχθήκαμε όλοι με ανυπόκριτη χαρά. Μιά τέτα εντύπωση μας την ενίσχυε και το πρόσωπο του ποιητή.

Τί είται αλήθεια ο Καββαδίας, ο Κόλιος, για μας που τον ξέρουμε από κοντά; Κρατώντας από ένα νησί που τα περισσότερα παιδιά του παίρνουν από νωρίς το δρόμο του ταξιδιού και θαλασσοπνίγουνται δοκιμάζοντας τα επιχειρηματικό τους δαιμόνιο σ' όλα τα πλάτη της γης, αυτός ο κοντούλης μελαχρινός με την άδολη έκφραση και το σπιθατο βλέμμα είναι για τα γράμματά-μας από καιρό μία φυσιογνωμία. Ανήσυχη ψυχή που ρέπει προς το άγνωστο, αλλά χωρίς εκείνες τις ποιητικές αδειες που γειτονεύουν με τον τυχοδιωκτισμό, προικισμένος ακόμα με μία έμφυτη θυμσοφία που δέ λείπει απ' τους Κεφαλονίτες, ο Καββαδίας δεν είχε να διαλέξει πολύ για νάβρει την κατεύθυνσή-του. Οι θαλασσινοί προγόνιοι του, η οικογενειακή του καλλιέργεια (η αδερφή του ανήκει στις πιο εκλεπτυσμένα αισθαντικές υπάρξεις, όλη τέλος διασταύρωση και η αλληλουχία που συνθέτουν φυσικό κλίμα και κληρονομικότητα καθόρισαν για πάντα την ποιητική του μοίρα. Κι' αν τύχαινε κανείς, όπως εγώ, να δει με τα ματια του ποσο κοντά βρίσκεται το γενέθλιο χωριό του ποιητή απ' την πατρίδα του «πολύπλαγκτου» Οδυσσέα, θάβρισκε τις ποιητικές περιπλανήσεις του απόλυτα φυσικές.

Πολλοί βέβαια διεκδικούν την επωνυμία του ποιητή, μα ελάχιστα έχουν δικαίωμα γι' αυτόν τον τίτλο. Δεν κερδίζεται ούτε με καλή διαθεση ούτε με φιλότιμο κόπο ούτε με πλαστή προπαγάνδα. Πρέπει νάναι κανείς γεννημένος γι' αυτό το έργο. Κι ο Καββαδίας γεννήθηκε μονάχα για να γίνει ποιητής. Εμείς οι φίλοι του θυμούμαστε από χρόνια τις μάταιες προσπάθειές του για να προσγειωθεί στην ωμή πραγματικότητα. Μου έλεγαν τις προάλλες οι δικοί του πως κάποτε, που τον είχαν βάλει σε μία δουλειά, έκλαιγε από τη στενοχώρια του κάθε βράδι που γυρνούσε. Τον τραβούσε η θάλασσα, τον είχε μαγέψει και η Σειρήνα η Τέχνη. Μα δεν άργησε να μεταφέρει το όνειρό του στην πράξη. Τον ίδιο καιρό που αποκρυστάλλωνε τις αναζητήσεις του σε στίχους, έκανε κιόλας τα πρώτα του ταξίδια. Μερικοί, από κακentrέχεια, του το αμφισβητούσαν και τον ειρωνεύονταν. Μα ήταν αλήθεια, όσο ήταν αληθινή και η συγκίνηση που έκρυσταν οι στίχοι του. Ο ποιητής ταξίδευε

πραγματικά, ταξίδευε στα μάκρη της θάλασσας και στους κόσμους της φαντασίας. Από κάθε ταξίδι του έφερνε στο ναυτικό του βιβλιάριο μερικές σφραγίδες με ξενόγλωσσα γράμματα και κάμποσους στίχους με χρώμα γνήσια ελληνικό, παρά τον κοσμοπολιτικό τους χαρακτήρα.

Τα χρόνια περνάν. Οι ποιητές, όντα που η ψυχιατρική τα φιλοδωρεί με το επίθετο νευρωτικά, για να μη φθαρούν, για να μην αφανιστούν απ' τις συνθλιπτικές αντινομίες των σύγχρονων κοινωνιών, βρίσκονται κι αυτοί στην ανάγκη να κάνουν αβάριες, δηλαδή να προσαρμοστούν. Ο Καββαδίας έγινε ασυρματιστής ενός κοραβιού. Έρχεται, μένει εδώ μία δυό βδομάδες και πάλι ξαναφεύγει. Τον βρίσκουμε στο δρόμο αλλάζουμε λίγα λόγια και μας τον ξαναπαίρνει η θάλασσα. Μα ο Καββαδίας δεν έπαψε νάναι ποιητής. Σε κάθε συνάντησή μας υποδέχεται με στίχους. Έχει το σπάνιο για την εποχή-μας μνημονικό και την ακόμα σπανιότερη λεπτότητα να θυμάται και ν' απαγγέλλει στίχους όχι δικούς του, στίχους του αλλοιού, που κι ο ίδιος εκείνος τους έχει ξεχάσει πιά. Γράφει ωστόσο και για τον εαυτό του, αλλά σιγά σιγά, δίχως βιασύνη, με την αυτοπεισιβήση του επιτυχημένου. Αληθινή μία τόση μετριοφροσύνη και αποφυγή του θορύβου, ένα ήθος τόσο ακέραια ποιητικό δέ μπορεί να έχει άλληνη εξήγησή από την παραπάνω. Ύστερ' από δεκατέσσερα χρόνια μας δίνει μόλις ισάριθμα τραγούδια. Στο μεταξύ ούτε πεζά ούτε κριτικές ούτε συνεντεύξεις, δέ μας ζάλισε με τίποτ' απ' αυτά. Ποιός άλλος από μας μπορεί να τον φτάσει σε τέτοιο λιτό μεγαλείο;

Τα τελευταία χρόνια ήταν κρίσιμα, κοντά σ' όλα τ' άλλα, και για την ποίηση, σκόμια και για την υπόστασή, τον ίδιο σκοπό της. Σχολές παρουσιάστηκαν, τεχνολογικές διασπλήθηκαν, προφήτες αληθινά ανακατεύθηκαν με ψεύτικους. Οι ολιγόπιστοι ορνήθηκαν το ινδαλμά-τους, οι ίδιοι οι στιχουργοί αρνήθηκαν τον εαυτό-τους. Ομαδικές προσχωρήσεις, οβασανιστές κάπως, έγιναν στα νέα ρεύματα εν ονόματι της προόδου. Ο ελεύθερος στίχος πλημμύρισε τα πάντα. Μετρημένοι έμειναν πιστοί στην παράδοση. Ένας απ' αυτούς ήταν κι ο Καββαδίας. Αυτός ο πραγματικά καινοτόμος κι ανανεωτής στην ουσία, δέ χρειάστηκε ωστόσο ν' αλλάξει τη μορφή. Εξακολούθησε να γράφει με τα γνώριμα μέτρα, τη στίξη, τη ρίμα. Και μα την αλήθεια, δέν έχασε καθόλου τον καιρό-του. Βάθυνη τα νοήματά-του, άπλωσε τις εμπνεύσεις του, πλούτισε τη γνώση-του, αλλά πλούτισε και την ίδια μας την ποίηση. Αν η προσφορά-του δέν είναι χτυπητή, δέν έχει γι' αυτό λιγώτερη σημασία. Εκείνοι που κατέχουν τα

μέτρα της τέχνης, μπορούν να τη ζυγίσουν με το παραπάνω. Χωρίς να θέλουμε ν' ανοίξουμε συζήτηση που δέν είναι της ώρας, πόσοι από τους νεώτερους και νεωτεριστές μπορούν ν' αντιμετωρηθούν με την ορθόδοξη ποιητική του Καββαδία, ακόμα και με τα έμμετρα ενός πεζογράφου, του Σκαρίμπα, ακόμα και με τους στίχους ενός θεατρίνου, του Λάσκου; Και δέν είναι αυτό κρίση αυθαίρετη κατενός, αλλά κρίση του κοινού, εκείνων που τους διαβάζουν αυθόρμητα και που η γνώμη τους κάτι σημαίνει.

Ποιά διαφορά παρουσιάζουν τα παλιά ποιήματα απ' τα καινούργια του; Υπάρχει καμιά τέτοια εξέλιξη ανάμεσα στα «Μαραμπού» και στο «Πούσι»; Ο ποιητής μας βρίσκεται ακόμα στο δρόμο της ανόδου του. Και προχωρεί αβίαστα, χωρίς να κουράζεται. Ο,τι στερείται ίσως σ' επιφάνεια, σε φιγούρα, το κερδίζει σε βάθος, σε πυκνότητα. Ο στίχος του απο αφηγηματικός και ανεκδοτικός, να πούμε, που ήταν στην αρχή, έγινε πιά μεστός και περιληπτικός, γεμάτος από λυρική ουσία. Οι εικόνες δέν πλατυάζουν, συνδέονται ελλειπτικά. Και η μεταοισπουδία, πιθανό, της καινοφάνειας υποχώρησε πιά σε μία βαθειά θεώρηση των εγκοσμίων. Ο Κόλιος, το αδέλφιο παιδί, που έπ ιζε άλλοτε με τους στίχους, μελετάει τώρα σοβαρά το ριζικό των ανθρώπων. Σε ξαφνικές αναλαμπές, παρουσιάζει μπροστά μας απίθανα τοπία, δράματα ψυχών, έναν κόσμο που παραδέρνει στο πάθος και στην μαρτυρία.

Καλά όλ αυτά (μπορεί να με διακόψει κανένας), αλλά εμάς τί μας νιάζει; Τί σχέση έχει ο ποιητής σου, ο εξωτικός και ταξιδιώτης, με τον τόπο μας που σήμερα τον ποδοπατούν και τον ματοκυλάν ξένοι δυνάστες και ντόπια όργανά του; Προσφέρει τίποτε για την άμεση λύτρωσή μας; Η απάντησή μου σ' αυτό θάναι πλάγια. Ο λαός μας δέ θ' αργήσει με τους πολιτικούς του αγώνες ν' αποχτήσει τη ζωτική του λευτεριά. Κι αφού χορτάσει απο ψωμί, θ' αναζητήσει και τον πνευματικό του άρτο. Τότε θα χρειαστεί διαλεχτή, καθάρια τροφή. Κι η ποίηση θα γίνει αναγκαίο στοιχείο της ζωής του. Ακόμα κι η δύσκολη, η υψηλή τέχνη θα του μεταδοθεί μέσω καταλληλών ερμηνευτών. Για τον ευτυχημένο εκείνο καιρό, για το λαοκρατούμενο αύριο γράφουν οι καλύτεροι τεχνίτες μας, γράφει κι ο ίδιος ο Καββαδίας. Ποιητής που τραγούδησε άλλοτε τόσο γοητευτικά έναν απλό θαλασσινό, το «νορβηγό πιλότο» Νάγκελ Χάρμπορ, ποιητής που μοιρολογάει τώρα με τέτια συγκίνηση τον ισπανό τρουβαδούρο Φεντερίκο Λόρκα, το δολοφονημένο απ' το Φράνκο, ένας τέτιος ποιητής, λέω, ανήκει ολόψυχα στον κεφατό πολεμιστή, το λαό μας.

ΚΕΦΤΟΜΑΙ πως είναι πολύ το μνηρό και μοντέρνο για σένα να σπουδάσεις και να γράφεις τραγούδια, μου είπε κάποιος μία μέρα. Μιά τέτοιος σκέψη μ'έκανε να γελάσω.

Η ινδιάννα πάντα σκέφτονταν. Σ' όλη τη μακραιώνη πορεία του πολιτισμού του Χιντού, η γυναικία ζήτουσε να έχει τα ίδια ακριβώς δικαιώματα και στο πνεύμα και στην εκπαίδευση. Κι ακόμη στην εποχή του πολιτισμού του Μουσλίμ, που ήταν ο μεγαλύτερος του κόσμου, οι γυναίκες λάβαιναν την ίδια μόρφωση με τους άντρες και τους αδελφούς των.

Η εντύπωση που υπάρχει στην Ευρώπη της γυναικία στις Ινδίες είναι κατώτερη απο τον άντρα και πως δέν ανάγωνίζεται απ' αυτούς είναι ολότελα λαβεμένη και θ' απορήσουν οι Ευρωπαίοι σα μάθουνε πως πλήθος ινδιάνες σπαταλάνε το μεγαλύτερο μέρος της ζωής-τους σε σπουδές και πως είναι πιο πολιτισμένες και έχουν περισσότερες γνώσεις απο όσες οι διπλωματούχες του Δυτικών Πανεπιστημίων.

Στη χρυσή περίοδο της ινδικής φιλολογίας, τον καιρό του Μεγάλου Μογγόλου, μιά γυναικία, η πριγκήπισσα Ζα'ιμπούνισσα, ήταν απο τις μεγαλύτερες ποιήτριες. Σήμερα με την ανακατάταξη και αναγέννηση του ινδικού πολιτισμού η γυναικία παίζει σπουδαίο ρόλο. Ενδιαφέρουσα όψη αυτής της αναγέννησης είναι η έκδοση πολλών περιοδικών, όπως το «Νιγκαρ», το «Ουμάνιουμ», το «Νεραγκ-ι-Κχαϊλ» που μεγάλο πλήθος ποιητές και μυθιστοριογράφοι και διηγηματογράφοι συνεργάζονται. Με τα περιοδικά αυτά ξεπερνιέται η δυσκολία των εκδόσεων. Οι νέοι Ινδοί ποιητές δημοσιεύουν εκεί τα έργα τους και λύνουν περίφημο αυτό το πρόβλημα. Κρατώντας την παράδοση, πολλοί συνεργάζονται είναι γυναίκες.

Όταν μου μιλάνε για το ξύπνημα της Ινδιάνας, εγώ ένα μονάχα μπορώ να τους πω, «πως βρίσκονται δυό χιλιάδες χρόνια πίσω». Τον καιρό που η Μεγάλη Βρετανία ήταν γνωστή με το όνομα «τα τενεκεδένια νησιά» και η Ευρώπη πορουσιάζονταν σαν άγρια, οι Ινδίες ήταν απέναντη αυτοκρατορία, με το πανεπιστήμιο της Ναλάντα, ένα απο τα μεγαλύτερα πνευματικά κέντρα που είδε ο κόσμος. Εκείνο πού συντελείται σήμερα είναι η αναγέννηση και όχι η γέννηση του έθνους. Οι Ινδίες φεύγουν ολοταχώς απο τη σκοτεινή τους εποχή και μπαίνουν στην αναγέννησή-τους.

Αυτή η κίνηση για ανανέωση των Ινδιών είναι ξένη απο μια απλή πολιτική ή εθνικιστική δημαγωγία. Είναι μία εξόρμηση για το ξύπνημα ενός λαού με παράδοση μεγάλου πολιτισμού.

Στη μουσική, στη ζωγραφική, στη λογοτεχνία και στην επιστήμη, το νέο πνεύμα οδηγεί, και, άντρες και γυναίκες δημιουργούν κάθε μέρα ω-

Η ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗ ΤΟΥ ΙΝΔΙΚΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Άρθρο της Ινδής ποιήτριας ΣΑΧ ΝΑΟΥΖ

ραία πράγματα. Ακριβώς καθώς οι μεταφραστές της παλιάς Αγγλίας μεταφράζαν σελίδα σελίδα τα ξένα αριστουργήματα για την Αγγλία κι οι πολεμιστές της κατακτούσαν τη γη, έτσι κι οι νέοι Ινδοί μεταφράζουν τα μεγάλα έργα του κόσμου για τις Ινδίες κάνοντάς τα πέρα για πέρα ινδικά.

Η γλώσσα ενός λαού είναι απο τα πιο ενδιαφέροντα ζητήματα, γιατί μέσα στη γλώσσα κατοικεί η προσωπικότητα του έθνους. Μεγάλωσα μιλώντας τρεις γλώσσες. Εγγλέζικα, Ουρντού, που είναι η εθνική μας γλώσσα και μιλιέται σχεδόν σ' όλη τη χώρα και την Πουνζαβί, μιά δάλεχτο που δέν έχει αλφάβητο ή άλλα γραφτά σημάδια. Στο σύνολό τους τα γραπτά μου έγιναν στα εγγλέζικα, γιατί η Ουρντού μου έρχεται κάπως ξερή και μου είναι σαν ξένη. Για ν' αποφύγει τη δυσκολία αυτή η νέα γενιά, τα παιδιά μαθαίνουν τώρα μόνο την εθνική μας γλώσσα.

Δέν πέρασαν ακόμη πολλά χρόνια απο τότε που οι πολιτισμένοι Ευρωπαίοι αλληλογραφούσαν κι έγραφαν τα βιβλία τους λατινικά. Έτσι κι εδώ οι πολιτισμένοι Ινδοί γράφουν τα βιβλία τους εγγλέζικα. Αλλα σήμερα αυτό είναι αντίδραση προς την εθνική μας γλώσσα, που εκφράζει καλύτερα το δαιμόνιο της φυλής και πριν περάσει πολύς καιρός θα είναι δυνατό να αληθινά ινδικά αριστουργήματα να γράφονται στη γλώσσα του λαού. Πιστεύω πως κι εγώ αργότερα θα γράψω στην Ουρντού εισάγοντας τα καινούρια ευρωπαϊκά μέτρα και την τεχνική του μοντέρνου διηγήματος.

Ποιητές και επιστήμονες έχουν σημειώσει μεγάλες επιτυχίες στο γλωσσικό τομέα χωρίς νάναι και αρμόδιοι για μια τέτοια δουλειά. Στην Οσμανία, στο πανεπιστήμιο του Χιλεραμπάτ, Ινδοί φιλόλογοι δουλεύουν για ν' ανακαλύψουν ή να δημιουργήσουν λέξεις για όλες τις επιστημονικές και κριτικές ιδέες και η εφευρετικότητα-τους φέρνει τη χρυσή περίοδο της ινδικής φιλολογίας. Οι φιλόλογοι αυτοί πλουτίζουν τη γλώσσα κάνοντας την ικανή να εκφράζει το πνεύμα των νέων Ινδιών και ταυτόχρονα να κρατάει την αληθινότητά της. Μόνη παράλληλος σ' αυτή τήν αναγέννηση είναι η αναγέννηση της Εβραϊκής σαν καινούργιας γλώσσας στην Παλαιστίνη.

Η ινδική ποίηση είναι τυπικά προσκολλημένη στο ευρωπαϊκό τραγούδι, μα εκτός της τυπικότητας θαυμασίες ελευθερίες έχει κατορθώσει. Αγαπημένη ποιητική μορφή και στις παλιές και στις νέες Ινδίες είναι το γκαζέλι. Το γκαζέλι είναι μακρύ ποίημα με δίστιχα, όπου ο δεύτερος στίχος ριμάει σ' ολό-

κληρο το κομμάτι. Πολλές φορές κάθε δίστιχο έχει διαφορετικό υποκείμενο κι άλλες ένα θέμα διαπερνά όλο το τραγούδι. Υπάρχουν μερικά πατροπάρδοτα θέματα, όπως η προσευχή στον Προφήτη κι η προσευχή στο Θεό. Και σήμερα οι νέοι ποιητές μεταχειρίζονται τις παλιές φόρμες, μα αλλάζοντας τις καταφέρνουν καινούργιες ποιητικές μορφές και λεπτότατες εκφράσεις.

Η ποίηση, ίσως καλύτερα απο κάθε άλλη τέχνη, εκφράζει την αναγέννηση των Ινδιών. Μερικά ποιήματα είναι τόσο απλά, γιομάτα ενθουσιασμό για τη ζωή και τη φυσική ομορφιά. Αλλά υπάρχει κι ένα άλλο είδος ποίησης στις Ινδίες σήμερα. Μιά ποίηση φορτωμένη σκέψη που προσπαθεί να εκφράσει τη φιλοσοφία, το πνεύμα και τις επιθυμίες του λαού. Οι Ινδίες ανέκαθεν παρουσίαζαν δυό ειδών ποίηση.

Ζούμε σε μία γη που ζωή και θάνατος είναι πολύ κοντά. Μέσα σ' ένα λεπτό ένας κατακλυσμός, μία επιδημία ή μία πείνα μπορεί να κόψει τη φωνή του εραστή και να σβήσει το φως απο τα φωτεινά μάτια. Η ζωή είναι μικρή, φωτόβολη και έντονη σε τέτοιες χώρες. Πολλές φορές τα χωριά είναι αποκομμένα στις σχέσεις τους με τα πνευματικά κέντρα, κι ως τόσο υπάρχουν πάντα ο χωριάτης ποιητής που τραγουδάει το Θεό και την ψυχή.

Αλλά παρ' όλ' αυτά οι Ινδίες βρίσκονται μακριά απο τον νάναι χώρα δραματικών αλλαγών. Είναι μία χώρα γιομάτη σκέψη. Ο πλατύς οριανός, τα μεγάλα ποτάμια, οι άγριες και σιωπηλές νύχτες, όλο δύναμη και πνεύμα δημιουργούν το μυστήριο. Οι Ινδίες είναι γι' πνευματικής πείνας και η επιθυμία αυτή διαπερνάει την ποιησή της.

Τί ελπίζετε να φτιάξετε μ' αυτή την αναγέννηση στην τέχνη και την επιβολή του καινούργιου συστήματος στην πολιτική; με ρωτάνε.

Έναν περίφημο πολιτισμό, μπορώ να φωνάξω με κάποια περηφάνεια. Στις Ινδίες έχουμε τρεις μεγάλους πολιτισμούς που έζησαν για τον κόσμο. Ο αριανός με την προσοχή του στην ψυχή και στη φιλολογία, ο αραβικός με τη δύναμη του στην επιστήμη και το αρχιτεκτονικό του δαιμόνιο και ο ευρωπαϊκός με την κληρονομιά της Ελληνικής σκέψης και της διακυβέρνησης. Το όνειρό μας είναι να συνενώσουμε τους τρεις σε ένα πολιτισμό για τον κόσμο. Παλαιότερα και θρησκεία και πολιτισμός ήρθαν απο την Ανατολή. Τώρα είναι η ώρα να κάμει ένα δώρο, να εναρμονίσει όλα τα κατορθώματα του ανθρώπινου πνεύματος, έτσι που τίποτα να μην κάμει τη ζωή ομορφότερη και ευγενικότερη, παραλείποντας κάθε τι που μπορεί να παραλειφθεί και φιλιώνοντας όσα μπορούν να συμφιλιωθούν σε ένα μεγάλο πολιτισμό. Αυτή είναι η φιλοδοξία των νέων Ινδιών. Αν πετύχει η Ινδική αναγέννηση, θα σημαίνει αναγέννηση για τον κόσμο.

(Απο τα Εγγλέζικα) μετ. Γ.Μ.Π.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ

ΕΠΙΒΟΥΛΗ

Σ' ούλη την Ελλάδα δουλέβαμε
Και για τη ζωή μας παλέβαμε:
Κόπους πέρα δώθε η Αγροτία,
Μόχτους μέσα κι όξω η Εργατιά,
Για να γίνει ζέφκι μες στη φωλία
Πούμεν' ο καθένας και η φαμελιά...

Κ' είδε τις φωλιές μας ο φασισμός*
Και τον πιάνει ζήλια και λιμπισμός:
Τσαμπουνάει σε Δύση κι Ανατολή:
—«Σκλάβα θα σε κάμω, Παλιά Φυλή!
Θέλω της δουλειας σας την αμοιβή
Για δικό μου ζέφκι κι απολαβή!»

Τ' άκουσ' ο Εργάτης και θύμωσε
Τόμαθ' ο Αγρότης και πείσμως
Παρατάν αμέσως κάθε δουλιά
Κι «Οχι!» λέν' «βαράτε τα τα σκυλιά!»
Κι όλοι ορμάν' απανού στο φασισμό
Κι έκαμαν αρχή στον αφανισμό.

«Μπράβο σου, Ελλάδα!» τρανολαλεί
Μια φωνή σε Δύση κι Ανατολή.
'Ακουσμα στον κόσμο γη άξιώτη σου
Τ' ΟΧΙ του Εργάτη κι Αγρότη σου!
'Εδειξες το δρόμο—σπολλάτη σου,
Δόξα στον Αγρότη κι Εργάτη σου!»

1940 ΚΩΣΤΑΣ ΜΑΡΙΝΗΣ

ΣΤΟ ΛΙΜΑΝΙ

Νύχτα.
Τα βήματα με σέρνουν στο πολύβοο λιμάνι.
Πούναι τα καράβια;
Πούναι τα φάτα;
Πούναι οι ψυχές που κυλιόνταν κάθε νύχτα στο έρημο
λιμάνι για να ξεποσταθούν;

Η θάλασσα...
Κοίτα την ήσυχη θάλασσα,
Πόσο μακριά κοιμάται απο την ταραγμένη μου ψυχή
Που παραδέρνει απόψε.

Οι άντρες οι φτωχοί
Κι οι λυπημένες οι γυναίκες
Με τα τόξα των πύρινων κορών του διψασμένου
Κόβουν βόλτες,
Κόβουν βόλτες σε μιά πελώρια φυλακή,
Ανασκαλεύοντας στο βάθος της καρδιάς τους.

Νύχτα στολισμένη μ' αστέρια,
Μα ποιός κοιτάζει τ' αστέρια και τη θάλασσα,
Τώρα που μας τραντάζει και μας συνεπαίρνει
Τ' όραμα των μακρινών κόσμων περ' απο τις θάλασσες;

Να μπορούσα, ψυχή μου,
Και νάπνιγα τ' όνειρο στις απέραντες θάλασσες
Να μπορούσα και νάπλωνα την αλήθεια
Στους απέραντους κόσμους
Να βουτούσα να κρυφάκουγα το τραγούδι των
Ανθρώπων
Να βουτούσα και νάνιωθα όλο τον πόνο των Ανθρώπων.

Νύχτα;
Τί με νοιάζει;
Είναι τόσο ωραίο τ' όραμα
Του καινούριου κόσμου, πέρ' από τη θάλασσα...

ΠΟΘΟΣ

Δως-μου απ' τα χείλη-σου να πιώ, βιάζεται τόσο αυτή η στιγμή.
Στην αγκαλιά-μου θα πνιγούν οι φόβοι οι παιδικοί-σου...
Την πανοπλία της ομορφιάς ντύθηκε η σάρκα-σου η γυμνή
Κι αν νικημένη μου δοθείς ή νίκη είναι δική σου...

Σαν φλογισμένοι πλοκαμοί σμίγουν τα μέλη-μας, σαν μιά
Διπλή αστραπή που εσπάθισε και σάλεψε τα φρένα
Κι άκρατα εβύζιαναν τη γής τα διψασμένα μας κορμιά
Σαν δέντρα απο έναν άνεμο τυφλό ξεριζωμένα.

Κι ως απ' την διδυμη πληγή που άκρατα η νιότη αιμορραγεί
Προβάλλουν οι έντρομες ψυχές να σμίξουν μ' αγωνία,
Γίνεται ένα άστρο και κυλά πέρα απ' τα μάτια-μας η γή
Για να χαθεί στου σύμπαντος την άφραστη αρμονία...

Στο υγρό το βλέμμα-σου ουρανός έγινε ασύλληπτα βοθός...
Λές, τ' όνειρό-σου εσκλάβωσε και τρέμει ο αποσπερίτης.
Και τ' άχαρο φθινόπωρο, περνώντας δίπλα μας, ευθύς
Κινάει να βρεί την 'Ανοιξη ν' αγαπηθεί μαζί-της...

ΤΑΣΟΣ ΠΑΠΠΑΣ

ΝΑ ΤΟ ΣΤΗΘΟΣ ΜΑΣ

Νά το στήθος μας
Απάνω του ας σπάσει η ορμή του ατσαλιού σου
Το σίδερο ας λυγίσει το σίδερο
Κι εμείς μές απ' την αδικία σας,
Θα γιγαντώσουμε τη δικαιοσύνη μας.

Η πείνα κι ο θάνατος, τα βάσανα κι ο πόνος
Δέν τσακίζουν την καρδιά μας,
Βάρβαροι,
Εμείς οι νικητές της χτές
Κι οι νικητές της αύριο,
Θα πεθάνουμε πολεμώντας
Κι όπου πέσουμε πλήθος πετιούνται ζωές...

Το αίμα που χύνεται — ποτάμι πύρινο
Οδηγεί την καινούρια γενιά
Κι οι σταγόνες του καυτού ιδρώτα μας είναι τα μαρ-
γαριτάρια της ψυχής μας,
Νή τ' αγγίζετε, Βάρβαροι,
Θα σας κάψουν...

Νά ο δρόμος μας,
Κατακόκκινος σαν τον ήλιο του ισημερινού
Και πλατύς όσο η γης μας.

Νά το στήθος μας,
Χτυπάτε, βάρβαροι,
Κι εμείς μές απ' την αδικία σας,
Θα γιγαντώσουμε τη δικαιοσύνη μας...

Γ. Μ. ΠΟΛΙΤΑΡΧΗΣ

Ας λείψουν τα μίσση!
Ας πάψουν οι θρήνοι!
Ο δικός μας ο πόνος
αίνος αγάπης ας γίνει.

Δέν είμαστ' Αγγλέζοι,
δέν είμαστε Ρώσοι
Ρωμιοί, Ιταλοί, Γερμανοί,
Ανάηροι μόνο κι αδέρφια.
αν βάσκανη μοίρα μας έταξ' αντί-
μαχους
μέσα στις μάχες,
οι πόνοι κι οι πληγές
μας ενώνουν.

ΠΑΙΑΝΑΣ

Στον Paul Eluard τον ποιητή
και ανάηρο πολέμου

Δέν είμαστ' Εγγλέζοι,
δέν είμαστε Ρώσοι,
Ρωμιοί, Ιταλοί, Γερμανοί,
Ανάηροι μόνο,
κι ανήκουμε σ' όλη τη γή,
που αρρεβώνα της έχουμε δώσει
το ίδιο μας αίμα.

Τί κι αν είμαστ' Εγγλέζοι,

τί κι αν είμαστε Ρώσοι,
Ρωμιοί, Ιταλοί, Γερμανοί!
Σε βαρβάρων ειδώλων μας έσυραν
σφαχτά για θυσία.

Το Σινά περιμένει Μωυσήσ' να γενούμε
τα κόκκινα μας μέλη
για λιθάρια, να βαστούμε,
εντολών πούναι δικίες,
το χρυσό να συντρίψουμε μόσχο,
κι οδηγού να σταθούμε στο λαό
του Κυρίου
Προς τη Γή Χαναάν.

ΠΕΤΡΟΣ ΜΑΡΚΑΚΗΣ

ΤΟ ΑΛΣΟΣ

Σαν θλιμμένες ανάσες μας χάιδεuan
ευωδιές των δεντρών οι ψυχούλες,
σαν σταγόνες βροχής μας εράντιζαν
τον πελώριο καημό τους οι κλώνοι:

Μήπως είμαστε μείς κάποιοι πόμειναν
δίχως πόδια στη θύελλα της μάχης
κέ'τσι ο χρόνος τους έστησε σύμβολα
θλιβερά στους καινούριους ανθρώπους;

Μήπως είμαστε κάποιες αρχοντισες
με παράλυτα μέλη που μείναν
να πενθούν τα παιδιά και τους άντρες τους
που άθελα τους τις άφισαν σκλάβες;

Μήπως είμαστε κάποια μικρόπαιδα
στεγνωμένα απ' της πείνας το κλάμα
π' έτσι αφήκαν σε μάταιαν επίκληση
τα χεράκια στον Πλάστη απλωμένα;

Σαν θλιμμένες ανάσες μας χάιδεuan
ευωδιές των δεντρών οι ψυχούλες,
σαν σταγόνες βροχής μας εράντιζαν
τον πελώριο καημό τους οι κλώνοι.

Σαν θλιμμένες ανάσες μας χάιδεuan,
σα σταγόνες βροχής μας ραντίζαν
κι όλο παίρναν ανθρώπινη υπόσταση
κι όλο μοιάζαν υπόδουλος κόσμος...

ΝΟΤΗΣ Κ. ΡΥΣΣΙΑΝΟΣ

ΣΤΟ ΝΙΚΟ ΚΑΡΒΟΥΝΗ

Σε τραγουδάνε και στεριές και θάλασσες
Κι ο γήλιος στις κορφές που πρωτολάμπει.
Σε τραγουδούν οι σκλάβοι που τούς ψύχωσες,
Σε τραγουδάνε τα βουνά κι οι κάμποι.

Σε τραγουδάν και τ' άστρα που πυρώνουνε
Και τα θηριά στους λόγγους που μονάζουν.
Σαλπίζουν το τραγούδι της αγάπης-σου
Και λεφτεριές στα σπλάχνα-τους χαράζουν.

Σε τραγουδάει το φώς που τόσο πλάτυνε
Και χύθη στα σκοτάδια να φωτίσει,
Σε τραγουδάει κάθε καρδιά που μάχεται,
Στη λευτεριά τους δούλους να ξυπνήσει.

Σε τραγουδάει κι ο πόνος της αγάπης-σου,
Που μές στον πόνο του λαού στοιχιώνει,
Να σπάει τις αλυσίδες, να σωριάζονται
Και πουθενά σκλαβιά να μην ξαμώνει.

Παιδί του πόνου ζήσε με τον πόνο σου
Αιώνια μές στον πόνο να πεθαίνεις,
Γιά να πονάς τη λεφτεριά χιλιάκριβη
Κι άθάνατο στον κάματο να μένεις...

ΝΙΚΟΣ Γ. ΔΑΣΚΑΛΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΠΟ ΤΟ "ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΩΝ ΕΠΟΧΩΝ"

Κι ήρθαν οι λιοπερίχυτες κι ήρθαν οι ανχές οι μέρες,
τα κρουσινά πουρνά ήρθαν πρωτανοϊζιάς της γαύρης,
κι η λιόμπαλα πήρε νωρίς νωρίς τα βουνοκόρφια
να κρούη και το ήμερό-της φώς να το γλυστράει παντούθε
απλόχερα σ' ανάπλαγα, γκρίφια, γκρεμούς, σε σιάδια,
σε θάλασσες, σ' ακρογιαλούς, σε συδεντριές, σε λόγγους.
Λές μιά ψυχή το σύμπαντο ανεσαινει. Αναγαλλιάζει
το φτεροπούλι ως πέτεται μες στη γλαυκήν αγνάδα
κι αφίνει την πανόλβια-του γλυκοκραξιά στο ανάδι'
παίρνει ζωή, ανασταίνεται της γης το κάθε φύτρο
κι ανακλαδιάζουν δεντρικά πα στ' αγαθό το χώμα.
Και μεσ' στα κρύα τα έγκατα στεριάς πελάου αντάμα
κι ως κείθε μέσα ακούς χτυπάει η ζωή και πεταρίζει
στο τυφλοκρυφομάμουνο κι ως τ' αρμυρό τό φύκι.

ΠΕΤΡΟΣ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΣ

ΤΑ ΠΑΛΙΚΑΡΙΑ ΘΑΡΘΟΥΝ

Διήγημα του ΠΑΝΟΥ ΣΑΜΑΡΑ

ΤΟ ΧΩΡΙΟ είναι χωμένο μέσα σε μια νερούλη και πράσινη λάκκα, ανάμεσα από ψηλές ράχες κι αγνάτια από το Αιγαίο. Όταν ήρθα σ' αυτό τον τόπο, πριν από χρόνια, θυμάμαι που σκαρφάλωσα σ' ένα βράχο. Τα μάτια μου πνίγηκαν στην πρασινάδα, τα στήθη μου γέμισαν κελαηδήματα και το αίμα μου φούσκωσε από χλωρασιά κι απ' τη μυρουδιά των αγριολουλουδιών. Χαϊρέτησα τα πουλιά, το δάσος και τις συντροφικές των χωρικών π' ανέβαιναν σιγοτραγουδώντας στα πατατοχώραφα. Από τότε πέρασαν χρόνια. Στο μεταξύ συνέβηκαν πολλά. Τα παλικάρια πήγαν στον πόλεμο, στην Αλβανία, και γύρισαν, εκτός από δυό. Στην ίδιο πόλεμο πήγαν και τα μουλάρια, μα δε γύρισε κανένα. Οι Γερμανοί και οι Ιταλοί πάτησαν τους τόπους μας με λερωμένα πόδια κι η πείνα τσαλάκωσε την αναπνοή μας. Οι άνθρωποι άφησαν τη ζωή τους μέσα στις σούδες πηγαίνοντας να βρουν ένα καλαμποκόσπορο ή μια φλούδα για να κρατήσουν τα μάτια ανοιχτά κι οι στρατές γέμισαν σταυρούς.

Μιά μέρα απ' το χωριό πέρασαν Ιταλοί. Πήραν μαζι τους δέκα παλικάρια, φόρτωσαν τα μουλάρια μ' ότι αρπάξαν απ' τα σπίτια και φύγαν. Άλλη μιά μέρα πέρασαν οι Γερμανοί. Σκότωσαν δυό παλικάρια καταμεσίς στο χοροστάσι, ήπιαν κρασί στο μαγαζί και πήγαν στο καλό τους. Ώσπου τα παλικάρια είδαν κι απόειδαν, πήραν τα μάτια τους, έγειραν τη ράχη, πήδησαν τον Ευβοϊκο και πέρασαν στη Ρούμελη. Από τότε μέχρι τη μέρα που έγινε η παρακάτω ιστορία, κανένας δεν έμαθε τι είχαν γίνει τα παλικάρια του χωριού.

ΧΕΙΜΩΝΑΣ. Ο μπαρμπα-Κωνσταντής ανέβηκε στο χαμογι του γύφτου, κι ο γύφτος τον τον είδε και τον δέχτηκε χαρούμενος και του ύποσέθηκε να του φτιάσει το τσαπί του. Είχε φυλαγμένα ακόμα λίγα ξυλοκάρβουνα για το καμίνι του. Ώστόσο, όταν κάθισε να πάρει ανάσα, τον ρώτησε.

— Μα, Κωνσταντή μου, δε θαρρείς πως η άνοιξη ακόμα αλαργεύει;

— Μπορεί. Μα τι θα πει αλαργεύει; Τα σύνεργα του χωραφιού πρέπει νάναι ετοιμασμένα. Έτσι ή αλλιώς η άνοιξη θαρθεί.

— Το ξέρω πως θα ρθεί. Μα ποιός θα προφτάσει να δει τα αηδόνια και τους κήπους φορτωμένους πρασινάδα;

— Όλοι μας!

Φώναξε ο μπαρμπα Κωνσταντής και χτύπησε την πλάμη του στο γόνα.

— Μακάρι!

Έξω σηκώθηκε Θρακιάς. Τον ξαναρώτησε.

— Λες νάχουμε χιονιά;

— Καιρός του είναι.

— Να μας απορημάξει, Κωνσταντή.

Ο γύφτος έπιασε απ' το μπατζά μιά χούφτα ξεραμένα καρυδόφυλλα, τ' άτριψε καναγής, τα τύλιξε σ' ένα κίτρινο κομμάτι εφημερίδας και τα φούμαρε.

— Κι ο γιός σου; Πως τα πάει;

— Κρίμα στο παλικάρι.

— Μάστορα, άλλαξε κουβέντα.

— Ν' αλλάξω, Κωνσταντή, μα τι να πω;

Εκείνη τη στιγμή λάλησε ένας πετεινός. Ο γύφτος είπε.

— Θάναι του μυλωνά. Ποιός άλλος μπορεί νάχει πετεινό; Πριν νά ρθεί η άνοιξη, μπορεί ναχουμε βαρύ χειμώνα.

Ξαφνικά άνοιξε η πόρτα και πρόβαλε ξεμαλλιασμένη η κυρα του Κωσταντή. Ο Κωσταντής πετάχτηκε.

— Τι ναι, μαρή; Ο Βάσος;

Η Λυμπού στηρίχτηκε αποκαμωμένη στο πρεβάζι της πόρτας κι ο Κωσταντής την άρπαξε απ το μπράτσο. Στο δρόμο κατηφόρισαν με περικλωμένο βήμα. Κοντά τους ακολούθησε κι ο γύφτος.

Ο Βάσος αναριγμένος πάνω στο άδειο αμπαρι άνασσε βαρειά. Φορές-φορές η φωνή του όσο πήδαγε

τα χείλη του. «Μάνα...». Τα μάτια τού περιστρέφονταν τριγύρω και ξανακλείδωναν στο μισοσκόταδο, ενώ η μάνα του η Λυμπού, τού τριβε τα χέρια. Ο Κωσταντής του ξεσκέπαζε τα στήθεια, κοιτούσε τη γυναίκα του, τα ξανασκέπαζε με τη βαρειά και βρώμια κουρελού κι ο γύφτος ανασκάλεσε τη φωτιά να ζεστάνει τούβλα.

— Θα ζήσει, Κωνσταντή;

Ποιός τα ξέρει τα γραμμένα; Νύχτωσε. Και μέσα στη νύχτα, πέθανε ο Βάσος.

Οι γειτόνισσες ήρθαν από τα χαράματα. Έφεραν κεριά, βάγιες και ξεραμένες μαντζουράνες, κάθισαν γύρω στο ψηλό αμπαρι, που πάνω κείτονταν ο Βάσος κι αρχισαν να μοιρολογούν μ' ένα σωρό θανατερά τραγούδια.

Κάποιος χτύπησε την πόρτα. Χαμήλωσε το μοιρολόγι, κι απ' έξω ακούστηκε κουβέντα.

— Εδώ σαι κουμπαρούλα; Εγώ μαι ο Γιώργης. Άνοιξε. Ήρθα για λίγες κληματοίδες. Μην έχει λίγες κληματοίδες; Μόλις τελειώσει η παγωνιά θα βγάλω απ' τον όχτο του αμπελιού αγριάδα και σου δίνω.

Ένας γείονας άνοιξε την πόρτα. Ο Γιώργης ξαφνιάστηκε απ' τα κεριά, οι γείτονες κοιτάχτηκαν, σήκωσαν τα μάτια κατά τον ουρανό, τα ξαναχαμηλώσαν κι άρχισαν πάλι να μοιρολογούν. Τότε ο Γιώργης έβγαλε το σκούφο του.

— Θεός σ' χωρέστον, είπε.

Ασπάστηκε το Βάσο, ζύγωσε στην παρασιά, που ο Κωσταντής κι ο γύφτος κάπνιζαν ξεραμένα καρυδόφυλλα και ρώτησε με χαμηλή φωνή.

— Μην τον έκοψαν, κουμπάρε, οι κληματοτηγανίτες;

Ο Κωσταντής σήκωσε τους ώμους κι ο γύφτος γυρμένος κοντά του συνέχισε την κουβέντα του.

— Όλα τα τσαπιά είναι φτιαγμένα. Και τ' αλέτρια και τα τεκούρια. Εγώ όμως δεν μπορέι να το ξέρω Κωνσταντή. Δεν μπορώ να το π-στέψω. Ν' ακούσω μες στο λόγγο τα χτυπήματα των τσεκουριών. Να δω τις φασουλίες να σκαρφαλώνουν στους φράχτες και στις κλάρες. Ψηλά να μοιράζονται οι χωριάτες το νερό στις αμπολάδες και τη νύχτα να δουλεύουν οι νερόμυλοι όπως τους παλιούς καιρούς.

— Δειλέ! τ' απάντησε ο Κωσταντής κι ο Γιώργης κάθισε κοντά τους.

— Και όσα σκάλωσαν στη Ρούμελη; Τα ξέχασες;

— Στη Ρούμελη... Πιστεύεις να γυρίσουν, Κωσταντή; Από κεί μεριά οι Γερμανοί έχουν κανόνια και σκοτώνουν τον κόσμο. Βλέπεις εδώ που το χιόνι τους μποδίζει, τουλάχιστο τώρα; Ξέχασες τις προάλλες τι έλεγε ο γυρολόγος; Αχ! Κωνσταντή...

Είπε ο γύφτος και χουχούλησε τα χέρια. Ο Γιώργης αναδαύλισε τα ξύλα και ψιθύρισε: «Σα σκέφτομαι πως μπορεί νάρθει η σειρά μου, με πιάνει ρίγος». Οι γειτόνισσες δυνάμωσαν το μοιρολόγι κι ο Θρακιάς όρμησε απ' το παλιό ρούχο που έφραζε το παραθύρι.

ΠΕΡΑΣΑΝ λίγες ώρες. Οι γειτόνισσες έχασαν την υπομονή τους να μοιρολογούν, ξεπάγωσαν, η πείνα τις ξελίγωσε και πήγαν στα χαμώγια τους να κουκουλωθούν με τα σκεπάσματα. Τό χιόνι κατέβαινε απ' τις ράχες κι έζωνε το χωριό. Ο Θρακιάς λυσομανούσε κι ο Βάσος, τεντωμένος στ' αμπαρι, περίμενε με λιωμένα νεκροκέρια και σκόρπιες ξεραμένες μαντζουράνες.

Ο μπαρμπα-Κωνσταντής βγήκε στις στρατές για να πασχίσει για το λάκκο, την κάσσα, τον παπά, τα κόλυβα (που να βρεθούν τα κόλυβα).

Η καμπάνα που χτύπησε συναγεμώ τον βρήκε μες στο δρόμο. Οι χωριάτες ξεχύθηκαν από τα σπίτια. Φώναξαν. «Έρχονται για χτένισμα!». Ζαλιγκωθήκαν ότι πρόφτασαν και με τρεμουλιασμένο βήμα πήραν τη ρεματιά και τις πλαγιές για τα μακρυνά καλύβια και τις κρυφές σπηλιές.

Ο Κωσταντής έτρεξε στο σπίτι. Που πήγε η Λυμπού; Βγήκε σαστισμένος στο χαγιατί και φώναξε. Μπορεί να πήρε το δρόμο για τα μακρυνά καλύβια. Ξαναμπήκε στο σπίτι, έπιασε νευρικά δυο τρία πράγματα, τ' άφησε, πήρε στον ώμο του μια κουβέρτα, πήγε να φύγει, ξαναγύρισε, κοίταξε γύρω, έτρεξε στο Βάσο, τον φίλησε, τούπιασε τα χέρια, κάτι ήθελε να πει, δεν μπόρε-

σε, τον σκέπασε γλήγορα με την κουρελού, κλείδωσε το σπίτι κι έφυγε.

Κι η Λυμπού, που βγήκε για τον Κωσταντή της γύρισε στο σπίτι. Κατέβασε το κλειδί απ' την ασπρέχα, κατάλαβε πως έφυγε ο Κωσταντής, ξεκλείδωσε και έπεσε πάνω στο Βάσο της.

— Που να σ' αφήσω μοναχό; Πως να σ' αφήσω, γιέ μου, άταφον και έρμου; Σε λίγο θάρθουν οι αντίχριστοι εδώ. Πεσ μου, τι να σε κάνω;

ΕΝΑ τσομπανοπαίδι την έφερε την είδηση. Χαμηλά στην παραλία είδε ένα κα'ϊκι. Ζύγωσε στην αμμουδιά και ξέρασε ως είκοσι Γερμανούς. Φύλαξε καρπούλι και τους είδε που πέρνανε το μονοπάτι για το χωριό.

— Φευγάτε γρήγορα. Φευγάτε. Είναι σιμά. Φτασαν στ' αμπέλια.

Η σύγχυση και η τρεμούλα κι η τρομάρα, ήταν άλλο πράμα κάτω απ' το χιόνι π' όλο πύκνωνε και το Θρακιά που τσάκιζε τα δέντρα και την πείνα. Άλλο να τα διαβάσεις κι άλλο να τα περνάς.

Κι οι Γερμανοί ήρθαν στο χωριό. Ο πρόεδρος; Δεν ήταν ο πρόεδρος εδώ. Στα χειμαδιά. Οι παρτιζάνοι; Εδώ δεν ήταν παρτιζάνοι. Οι εγγλέζοι; Δεν ήταν ούτε εγγλέζοι. Έρχονταν υποβρύχιο στην παραλία; Αυτός ταν ψέμα. Ποιός τους τόπε; Δεν θα τόξερε αυτός. Τότε τι έκανε εδώ;

Αυτές τις πληροφορίες τις έδωσε ο μυλωνάς, που όταν πήγαν να του μιλήσουν με κάποια αγριοσύνη, έβγαλε απ' τον κόρφο του ένα χαρτί τους τό δειξε, χαμογέλασε ευχαριστημένος και τους είπε.

— Ναι, ναι, εγώ μαι. Κοπιάστε μέσα, αφεντάδες. Κοπιάστε.

Και γύρισε στην κόρη του.

— Πεσ στη μάνα να σφάξει τρία πρώιμα κατσίκια και βάλτα στο τηγάκι ώσπου να κανονίσουμε απ' το χωριό.

Όλα πηγαίναν μια χαρά, ως την ώρα που είπαν και χτύπησε η καμπάνα για να μαζευτούν οι άντρες στο προαύλιο της εκκλησιάς.

Εκεί δε μαζεύτηκαν άλλος απ' τον μυλωνά και πέντε νοικοκυραίους καλοστεκομένους. Τότε οι Γερμανοί έσφιξαν τις γροθιές, πέταξαν έξω τα μάτια, ένας έμεινε μαζί με τους χωριάτες κι οι άλλοι χύθηκαν στο χωριό σαν δαίμονες αλαφιασμένοι.

Κανένας δεν ήξερε τι γίνονταν. Ακουγόταν πιστολιές κι απ' την απάνω βρύση κοντά καιγόταν ένα σπίτι. Η ώρα πέραγε. Κάτω στην εκκλησιά, οι νοικοκύρηδες έγιναν παύο κίτρινοι απ' το κερύ κι ο μυλωνάς όλο σήκωνε τα μάτια κι έβλεπε τον καιρό. Ξαφνικά το τουφεκίδι δυνάμωσε. Ακούστηκε και πολυβόλο. Πέσαν χειροβομβίδες. Κι άλλη φωτιά πετάχτηκε απ' το Παλιόμαντρο. Κι η ώρα πέρναγε. Κόντευε να σουρουπώσει. Ο Γερμανός στην εκκλησιά περπάταγε απάνω κάτω κι έβριζε. Φορές-φορές κολλούσε το πιστόλι του στα στήθεια απ' τους νυκοκύρηδες, κάτι έλεγε με φωνή σκυλίσια, βασιλεύσαν τα μάτια του μυλωνά κι ο Γερμανός τότε γελούσε. Σε μια στιγμή ακούγεται μια καθαρή φωνή.

— Ψηλά τα χέρια!

Ο Γερμανός σαστίζει. Του φεύγει μια πιστολιά, κάνει δυό βήματα αριστερά, και πέφτει βαρύς στις πλάκες. Τότε ο μυλωνάς κι οι νοικοκύρηδες αγκαλιάζουν τα παλικάρια και φιλιούνται.

— Καλωσορίστε, καλωσορίστε...

Τρεις απ' τους Γερμανούς κλείστηκαν σ' ένα υπόγειο σκοτεινό. Οι άλλοι σκοτώθηκαν. Οι σημαίες κυμάτισαν στα σπίτια, η καμπάνα χτύπαγε όλη μέρα και κανένας δεν ξέρει πως βρέθηκε το κρασί και οι μανάδες κι οι πατεράδες κι οι αδερφές και οι γυναίκες χαϊρέτησαν τα παιδιά τους, που ήρθαν άρματωμένα απ' τη Ρούμελη, με φυσεκλικία σταυρωτά, να λευτερώσουν το χωριό τους.

Κοντά το μεσημέρι έκοψε τη χαρά η κηδεία τριών ανθρώπων, που έγινε σαν όπως καμιά κηδεία ως τώρα. Ο ένας άνθρωπος ήταν ο Βάσος. Ο δεύτερος, ήταν η μάνα του η Λυμπού. Την βρήκαν γκρεμισμένη κάτω απ' το χαγιατί του σπιτιού της με ξέπλεγα μαλλια, ματωμένα ρούχα, σκισμένο το μπουστό της και τα στήθη της χυμένα μες στο χιόνι. Ανάμεσα στα σκέλη της

ΚΑΘΩΣ ΠΟΛΛΟΙ ΑΛΛΟΙ

Π. ΕΛΥΑΡ

Γερνώ απο πόλεμο σε πόλεμο
Θάχω μιά μέρα ωραίες αναμνήσεις.
Λάσπη κολλημένη στα πόδια,
Πρόσωπα που έτρεμες μπροστά-τους,
Βία που σε αποβλάκωνε
Τυράγνιες και βασανιστήρια,
Τέτοια που να προδώσεις
Τι δύμηδες!
Τσακισμένες πολιτείες,
Ερείπια σερνάμενα
Ποτισμένα με αίμα και με φωτιά.
Γνώρισα τρομοκράτες
Εβραίους και κομμουνιστές
Γνώρισα τη στείρα ελπίδα
Και τις μικρές μιζέριες
Γνώρισα τη λευτεριά της υποταγής
Τη χάρη να πεδάνεις απο πείνα,
Τη χάρη να πεδάνεις γλήγορα.
Γνώρισα παιδιά άζια να σκοτωθούν.
Για να τελειώσουν τους πολέμους,
Κι ανθρώπους που τους ζευτελιζαμε
Για να στεφανώσουν την ειρήνη

Αλήθεια δάχω ωραίες αναμνήσεις...

Γνώρισα κάθε ντροπή,

Μα και κάθε περιφάνεια:

Γνώρισα των δικαίων την ελπίδα,

Το πάθος-τους για μιά καλύτερη ζωή.

Γνώρισα και αθώους,

Κομμουνιστές και συμμορίτες,

Που μάχονταν το μίσος και τον θάνατο,

Μα και μικρά παιδάκια που γελούσαν

Στο φώς το πάντα νέο της αυγής

Αλήθεια δάχω ωραίες αναμνήσεις

Στα θαλερά-μου γερατειά!

Μετάφρ. Μ. Μ.

ήταν περασμένο ένο ξύλο ξυλωμένο απ' το φράχτη. Ο τρίτος ήταν ο γύφτος. Σαν χτύπησε η καμπάνα πήρε τον ανήφορο για πάνω. Κοντά σ' αλώνια τον πρόφτασε ο Κωσταντής. Του είπε.

— Περπάτα. Σαν θάρθουνε τα παλικάρια δεν ξαναγίνεται αυτό.

Αυτός σταμάτησε, κοίταξε χαμηλά και φώναξε.

— Άνθρωποι... Άνθρωποι...

Ένα σύννεφο χιονιού που σήκωσε ο βοριάς έπνιξε τη φωνή του και βούλωσε τα ρουθούνια και τα μάτια του. Τρίκλισε.

Ο Κωσταντής έμεινε κοντά του.

— Κάνε κουράγιο να φτάσουμε στο καλύβι.

Ένας σπουργίτης—ποιός ξέρει απο ποιά φραξιά τον έσυρε ο άνεμος—στάθηκε πάνω στη λινάστα που σκέπαζε το κεφάλι του γύφτου, άφησε μια φωνή διαπεραστική και χάθηκε μέσα στο χιόνι. Τότε ο γύφτος έπεσε ολόκληρος πάνω στο χέρι του Κωσταντή. Γύρισε, τον κοίταξε κατάματα, άφησε να φανούν χαμογελώντας τα μακρυνά του μαυρισμένα δόντια απ τα καρυδόφυλλα, του είπε: «Θά ρθουν τα παλικάρια και θα σκάψουν τα χωράφια. Όλα τα τσαπιά είναι φτιαγμένα» και πια δεν ξαναμίλησε.

Τέτοια κηδεία δεν ματάειδε το χωριό, μα και τέτοια χαρά δεν ξαναγνώρισε από τότε.

ΣΧΟΛΙΑ ΚΑΙ ΓΝΩΜΕΣ

ΤΟ ΕΠΑΘΛΟ Παλαμά κακή αρχή έκαμε με τη φειτηνή απονομή του. Φαίνεται μέσα σ' όλη αυτή τη μαουόβρα κινήθηκαν όλες οι σκοτεινές δυνάμεις για να βγει στην επιφάνεια ένας ποιητής πολύ μέτριος, ενώ υπήρχαν και άλλοι υποψήφιοι αξιοπρόσχετοι (Λάσκος, Μπολέτης) που αγνοήθηκαν γιατί δεν είχαν άλλα εφόδια εκτος από το πηγαίο ποιητικό τους ταλέντο. Έπειτα ο πρόεδρος της επιτροπής δε στάθηκε στο ανάλογο ύψος, όλο για τον εαυτό του μιλούσε και σκόπιμα αποσιωπούσε συναδέλφους του που αξιότεροι είναι και περισσότερα πρόσφεραν. Ο εισηγητής ήταν κωμικός με τις δογματικές του ακροβασίες. Για πρώτη φορά το ακροατήριό άκουγε για «ευρωπαϊκή ελληνικότητα», για «αιγαιοπαλαγίτικη» τέχνη και χίλια άλλα τερπνα.

ΑΠΟ ΤΟ ΕΠΑΘΛΟ το μισό δόθηκε στον κριτικό Ι. Μ. Παναγιωτόπουλο που το κριτικό του έργο είναι σημαντικό. Απορούμε πως ένας συγγραφέας με την αξία του δέχτηκε να κριθεί απο τον Καραντώνη. Καλά να παθει. Ο τελευταίος τον τιμώρησε αναφέροντας στην εισηγητική του έκθεση τόσα όσα για έναν αρχάριο ο αρχισυντάχτης ενός περιοδικού.

Η ΕΘΝΙΚΗ κλπ. (το διασπαστικό σωματείο του Μυριβήλη) θέλησε να εκμεταλλευτεί την επέτειο του θανάτου του Παλαμά. Στη συγκέντρωση του «Παρνασσού» ο πρόεδρος της μίλησε με τέτοια εμπάθεια, που μόνο όσοι ξεπέφτουν στο τελευταίο σκαλί, προσπαθών να διοχετεύσουν γύρω τους, νομίζοντας πως όλος ο κόσμος έχει μαύρη ψυχή. Επίσης βρήκε την ευκαιρία να εμφανιστεί και η Ειρήνη η Αθηναία, που στα ζοφερά χρόνια της Διχτατορίας χρησιμοποιήθηκε στη λογοκρισία για τα λογοτεχνικά βιβλία, φτάνοντας μέχρι το σημείο (από σεμνοτυφία;) να σβήνει απο λογοτεχνικά κείμενα τη λέξη «γάμμα». Τόσον καιρό κανένα από τα λογοτεχνικά μας σωματεία δεν τη δεχόταν για μέλος του, ο Μυριβήλης όμως την αγκάλιασε. Όμοιος στον όμοιο κλπ, λέει χαρακτηριστικά ο Λαός μας.

ΣΤΟ ΣΥΝΔΕΣΜΟ Ελλήνων Λογοτεχνών έγιναν αρχαιρέσιες και βγήκε νέο Δ. Συμβούλιο. Ελπίζουμε πως η νέα Διοίκηση θα αναπτύξει περισσότερη δραστηριότητα για τα ζητήματα των Λογοτεχνών και θα καταβάλει κάθε προσπάθεια να πραγματοποιηθεί η ενότητα μέσα στους λογοτέχνες.

Η ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ που παίρνουμε είναι συχνά μέτρια. Γι' αυτό παρακαλούμε όλους να μας φέρουν συνεργασία διαλεγμένη. Με την ευκαιρία τονίζουμε πως ο Νότης Παναγιώτου, σεμνός νέος μας έφερε ένα διήγημά που έχει όλα τα στοιχεία ενός καλού διηγήματος. Θα το δημοσιεύσουμε στο ερχόμενο και πιστεύουμε να συμφωνήσουν κι οι αναγνώστες μας.

Ο ΠΟΙΗΤΗΣ Φώτης Αστέρης είναι καταδικασμένος σε θάνατο και σέρνεται από φυλακή σε φυλακή. Θα ήταν σωστό οι αρμόδιες αρχές να έδιναν την άδεια να μεταφερθεί σε νοσοκομείο μιά που έχει ανάγκη από ιατρική παρακολούθηση και κινδυνεύει η υγεία του. Είναι καθήκον που επιβάλλει ο ανθρωπισμός μας να σώσουμε από το βέβαιο ένα νέο πρωτοπόρο ποιητή. Πάντα οι άνθρωποι των γραμμάτων έδειξαν την αλληλεγγύη τους.

ΟΙ ΞΥΛΟΓΡΑΦΙΕΣ που δημοσιεύουμε είναι του διαλεχτού χαρακτήρα και ζωγράφου Σπύρου Βασιλείου, μας τις παραχώρησε ο ποιητής Άγις Θέρος και θα δημοσιευτούν στο βιβλίο του «Δρακογενιά» (Έκδοση Α. Ν. Μαυρίδη)

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ

ΓΙΑΝΝΗ ΤΡΙΚΚΗ «Μυστικές ομιλίες»

Το καινούριο βιβλίο του Τρίκκη είναι η συνέχεια μιάς εργασίας από δώδεκα βιβλία με 100 λυρικές πρόζες το καθένα. Ο Τρίκκης ζει μέσα στο δικό του κόσμο. Είναι ο στοχαστής που με τον εσωτερικό του μονόλογο μας γεννάει άπειρες καλλιτεχνικές συγκινήσεις. Ωστόσο αυτή η προσήλωση σε θέματα τόσο ενδοσκοπικά έχει και τις αδυναμίες της. Φαίνεται πως τα 12 βιβλία του Τρίκκη αποτελούν μια ενότητα και είναι έργο μιας ζωής που προδίδει ευαισθησία και πλαισιώνεται με πλούσιες εικόνες και φανταχτερά επίθετα.

Έτσι εκείνος που θα μπορέσει να γράψει την τελειωτική του κρίση για το δωδεκατομο έργο, περιμένει να χαρεί ολόκληρο το έργο. Εκεί μέσα είναι η χειμαρρώδης, η ρωμαντική, η ιδεαλιστική ευαισθησία του Τρίκκη.

ο ο ο

Α. ΜΕΤΑΞΟΠΟΥΛΟΥ «Μετά τη μεγάλη γιορτή»

Ένα βιβλίο ενός νέου είναι κάτι που πάντα πρέπει να το βλέπουμε με συμπάθεια, γιατί όλοι μας ξέρουμε με πόση συγκίνηση βγαίνει στη δημοσιότητα το πρώτο βιβλίο. Ο Μεταξόπουλος κάνει καλή αρχή με το σεμνό του πρώτο βιβλίο. Ο ελεύθερος στίχος του είναι μεστός και πάλλεται από ανθρωπισμό. Βέβαια χρειάζεται τα σύμβολα να είναι πιο καθαρά και έντονα, μα όλα αυτά είναι εύκολο να τα αποχτήσει ο Μεταξόπουλος με καιρό και με κόπο.

Σ. Τ.

ο ο ο

Ν. ΣΦΥΡΟΕΡΑ «Απεραδίκτα πολεμικά τραγούδια»

Ο Ψυχάρης είχε πει για την Ελλάδα: «Να ένα έθνος που χρεωστά την ύπαρξη του στη πείση και μόνο στην ποίηση». Και πραγματικά η Ελλάδα ζει τρεις χιλιάδες χρόνια κι αυτό γιατί ο λαός της συνεχώς μάχεται και τραγουδά κι όταν δεν τού νε μπορέτο να κρατά μόνο το όπλο, τραγουδάει κι έτσι πάλι μάχεται.

Το τελευταίο γίνηκε και τώ-

ρα, στην κατοχή, στ' Απεράθω, την Απειρανθο όπως την λένε οι λογιώτατοι, της Νάξου. Οι Απεραδίτες μέσα στο περιορισμένο χώρο του νησιού τους δεν ήταν δυνατό ν' αντισταθούν στον οχτρό με το ντουφέκι, του αντιστάθηκαν με το τραγούδι, τα αυτοσχέδια δίστιχα, που τα λεν κοτσάκια, και είνε κι αυτό όπλο της ψυχής και της καρδιάς που ψυχώνει και παρασύρει. Γι αυτό και μόνο η συλλογή και η δημοσίευση των απεραδίτικων πολεμικών τραγουδιών από Ν. Σφυρόερα αποτελεί σπουδαία συμβολή στην περισυλλογή του λαογραφικού υλικού της Εθνικής αντίστασης. Μα ο Σφυρόερας κάνει και κάτι πολύ περισσότερο, μελετάει αυτά τα δίστιχα, εξαντλεί το θέμα βιβλιογραφικά και μας δίνει πρώτο τυπη στ' αλήθεια άποψη για τη γέννηση τους. Εγώ πάνω σ' αυτό έχω να παρατηρήσω πως η τελική τους διαμόρφωση και το όνομα προέρχονται από την Πόλη και μάλιστα από το «Συναξάρι των ευγενικών Γυναικών κλπ». Γιατί τα κοτσάκια δεν πρέπει να πέρωνται έξω απο τόν μουσικό τους ρυθμό και την περίσταση που λέγονται δηλ. στο μάλο και το μοιρολόγι.

Η μελέτη του Ν. Σ. πάνω στα κοτσάκια είναι μια σπουδαία βάση για γενικότερη μελέτη που έχω τη γνώμη πως γι' αυτή ο μόνος αρμόδιος είναι ο ίδιος.

ΠΕΤΡΟΣ ΜΑΡΚΑΚΗΣ

εε

ΜΠΟΝΤΛΑΙΡ «Τα απαγορευμένα ποιήματα»

Τα ποιήματα του μεγάλου Γάλλου ποιητή που η αντιδραστική και σεμνότυφη κυρίαρχη τάξη της εποχής του τα θεώρησε άσεμνα και τα καταδίκασε. τα μετάφρασε στη γλώσσα μας ο ακούραστος εργάτης των γραμμάτων μας και αξιόλογος ποιητής Γ. Σημιριώτης. Είναι μια ευκαιρία οι θαυμαστές του ξωτικού και ρεαλιστή ποιητή να χαρούν την απaráμιλλη ποίηση του. Η έκδοση είναι πλουτισμένη με ξυλογραφίες του Α. Κορογιαννάκη. Ο ξυλογράφος κατανόησε, αγάπησε, βαθειά την ποίηση του Μποντλαίρ και την παράτησε πάνω στο ξύλο με τόνο ανάλογο που απαιτούσαν τα θέματα, ζωντανά και παραστατικά.

B.